

Ob 25 - letnici mirovne pogodbe

Dne 15. septembra poteka četrto stoletje, odkar je postala veljavna pariška mirovna pogodba, s katero so zavezniki iz druge svetovne vojne uredili odnose z Italijo, ki jo je fašistični režim bil pahnil v objem hitlerjevske Nemčije, da jo je nato doletela domala ista usoda, to je usoda premaganca. Ljudje srednje in starejše generacije se še vedno živo spominjajo burnega povojnega obdobja, dolgih mesecev vročih upov in nestrpnih pričakovanj, ki so bili tembolj upravičeni glede na grozote, prestane med vojno vihro. Mussolinijeva pustolovščina se seveda ni mogla končati drugače kot s porazom. Mirovna pogodba je ta poraz sankcionirala; njegova najvidnejša posledica pa je za Italijo bila izguba vseh afriških kolonij, skoraj vse Julijske krajine in Istre ter nekaj ozemlja na zahodni državni meji, in sicer v korist Francije.

Z izgubljenjo vojno se je torej zrušila v prah celotna fašistična zgradba, ki jo je v zunanji politiki označeval imperializem najslabše maže, v notranji politiki pa predvsem avtoritarizem in totalitarizem, ki bi jima avtarkično gospodarstvo moralo biti v materialnem pogledu naravna opora.

Če se po 25 letih ozremo po poti, ki jo je v tem razdobju prehodila Italija, in če zlasti upoštevamo, da se je v tem času povzpela visoko na lestvici najbolj razvitih držav na svetu, moramo ugotoviti, da pomeni pariška mirovna pogodba vsekakor zdravilen zgodovinski premik, čeprav je trenutno, kot je naravno, vsebovala določene kaznovane točke. Novi položaj je namreč bogato sprostil vse zdrave sile italijanskega ljudstva, tako da je lahko prišla do polnega izraza njegova iznajdljivost. Kasnejši zgodovinski razvoj pa je zgovorno pokazal, da kolonije niso bile nobena trdna pridobitev, kajti konec druge svetovne vojne je nedvomno pospešil proces vedno večjega osvobajanja afriških in drugih narodov izpod kolonialnega gospostva.

Za večino primorskih Slovencev pa je pariška mirovna pogodba pomenila izpolnitev njihovih teženj in prizadevanj za združitev z matičnim narodom. Res je, da je del primorskih Slovencev še vedno ostal ločen od večine svojega naroda, a prav tako drži, da je ta mednarodna pogodba posredno ali neposredno pripomogla določiti, vsaj načelno, nov odnos tudi do naše narodne manjšine, kot jasno izhaja iz republiških ustavnih določil, ki so jih nekako v istem času sprejemali v italijanski ustavodajni zbornici. Zato pomeni uveljavitev mirovne pogodbe zgodovinski premik tudi za našo narodnostno skupnost v Italiji, ker so bili tedaj postavljeni temelji in so bili ustvarjeni pogoji, po katerih imajo prizadevanja za našo nadaljnjo rast možnost za uspeh. Londonski sporazum, ki je bil sklenjen leta 1954, je rešil tudi vprašanje Trsta in njegovega svobodnega ozemlja, tako da danes med sosednjima državama ob Jadranu

Pogovor z irskima študentoma

Te dni sem imel priložnost pogovarjati se z dvema študentoma iz Severne Irske — eden je doma iz Londonderryja, drugi pa v bližini meje med Ulstrom in republiko Irsko — ki sta letos že drugič prispela v »kontinentalno« Evropo in s pomočjo avtostopa obiskala več držav, tako med drugim Avstrijo in Jugoslavijo, Italijo, Švico in Francijo. Povedala sta, da sta pravkar končala srednjo šolo in da bosta sedaj odšla na univerzo, kjer nameravata študirati ekonomijo. Pogovor je seveda kmalu zašel na položaj na Severnem Irskem, saj sta me fanta, ki že lep čas nista videla nobenega angleškega časopisa, vprašala, če se je zgodilo kaj posebnega v njihovi domovini.

Že takoj v začetku pa sta me opozorila, kako si mnogi ljudje, ki ne poznajo oziroma ne razumejo razmer, naivno predstavljajo, da gre na Severnem Irskem za zagrižen boj med dvema skupinama verskih fanatikov, podobno kot kje v Indiji med hindujci in muslimani, kar seveda ni res. Sedanja napetost na Severnem Irskem je plod dolgotrajnega socialnega izkoriščanja in narodnostnega zatiranja domačega katoliškega irskega prebivalstva s strani britanskih gospodarjev, po veri protestantov in v veliki večini priseljencev. Gre torej v bistvu za socialni spor, ki ga je vedno spremljalo tudi močno raznarodovanje, tako da irskega jezika v Ulstru danes skoraj ne uporabljajo več, le v šoli mu je namenjeno nekaj ur tedensko. Tudi v republiki Irski govori ta jezik razmeroma malo ljudi, v njem izhaja nekaj časopisov, na televiziji pa je del programa v irskem jeziku.

Katoliško prebivalstvo na Severnem Irskem seveda ne more in noče več prenašati tako ponižujočega stanja. Ker je spoznalo, da po zakoniti poti ne bo doseglo nič, je prišlo za orožje in začelo boj za osvoboditev izpod britanske oblasti, ker ta noče izvesti

nujnih socialnih reform, marveč podpira krievično politično in socialno premoč protestantskega prebivalstva. IRA (Irska republikanska armada) si je postavila za cilj združitev z republiko Irsko, vendar obstajata v njenem okviru dve struji, ki imata nekoliko različen program. »Provisionals« zagovarjajo oborožen boj, gverilske akcije in atentate ter delujejo na irski nacionalni osnovi. »Officials« so do nedavnega nasprotovali nasilju, vendar je okrepljen pritisk britanskih oblasti tudi nje prisilil v ta način boja. Sklicujejo se na marksizem, njihov cilj pa je združena socialistična Irsko (naj pripomnimo, da se na socializem sklicujejo tudi »Provisionals«). Vlada v Dublinu (republika Irsko) neuradno podpira prve, to je »Provisionals«, vendar je na drugi strani izpostavljena velikemu pritisku londonske vlade, tako da si tega ne upa delati preveč očitno. Čeprav obe skupini v IRA izhajata iz nekoliko različnih izhodišč, je njuno delovanje vsklajeno in imata redne stike.

Severnoirska študenta sta tudi povedala, da večina članov IRE živi v ilegali. Mnenja sta, da pomeni britanska oblast na severno-vzhodnem delu irskega otoka, to je v Ulstru, pravo okupacijo, in to tembolj, ker se je policijski teror v zadnjem času močno povečal. Večina britanskih vojakov, podobno kot ameriški v Vietnamu, si želi domov, nekateri pa se obnašajo zelo surovo, tako da nima katoliško irsko prebivalstvo z njimi skoraj nobenih stikov. Na dnevnem redu so hišne preiskave, racije na ulicah in zaporne kazni brez vsakršnega pojasnila oziroma razsodbe. Kot primer sta navedla, da so v Londonderryju že pred enim letom zaprli celo vrsto ljudi, ki so še danes v zaporu, čeprav v vsem tem obdobju niso postavili niti enega pred sodišče in vsaj formalno opravičili zaporno kazen. Torej stanje, ki je zlasti srednji in starejši generaciji Slovencev dobro znano.

Ko sem ju vprašal, ali upata na skorajšnji konec vojne na Severnem Irskem, sta odvrnila, da je do tega še zelo daleč, čeprav bi bila nenasilna pot edini izhod iz zagate, kajti ljudstvo si želi čimprejšnjega miru. Tega prepričanja je tudi mlada severnoirska poslanica v britanskem parlamentu Bernadette Devlin, ki sicer simpatizira z bojevniki IRE, v svojem političnem programu pa se trudi podreti stoletne pregrade, ki so bile umetno postavljene med katoliškim in protestantskim prebivalstvom, ter oboje združiti v razumnem boju za združitev z Irsko in v prizadevanju za vzpostavitev takih razmer, ki bodo olajšale sedanje nemogoče stanje katoliškega dela prebivalstva v Ulstru in omogočile normalno ter enakopravno življenje vseh ljudi v tej deželi. Vprašanje pa je, kdaj se bodo ti upi uresničili, kajti rane so pregloboke in preveč boleče, da bi se lahko zacelile čez noč.

M.V.

ni odprtih teritorialnih vprašanj, pri čemer seveda ne upoštevamo nekaterih vročih glav tržaških in drugih nacionalistov, ki niso tega mnenja. Slovenci v Italiji smo se že dolgo tega sprijaznili z dejanskostjo, v kateri živimo, in odklanjamo kakršnokoli iredentistično poharvano razpravo, pa naj pride od koderkoli. S tem pa ni nikakor rečeno, da smo se odpovedali boju za spoštovanje in izvajanje manjšinskih pravic, za zaščito naših splošnih koristi, za našo vsestransko duhovno in materialno rast. Ob 25. obletnici mirovne pogodbe moramo biti še bolj trdno odločeni, da s svojimi prizadevanji nadaljujemo. Zagotoviti si moramo tisto, kar nam omogoča, da polno zaživimo kot posamezniki in kot narodnostna skupnost ter s tem prispevamo svoj delček pri skupnih naporih za dobrobit celotne družbe.

D. L.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 17. septembra, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu. 9.45 W. A. Mozart: Trio v g duru, KV. 564. Igra Slovenski trio: pianist Aci Bertonec, violonist Dejan Bravničar, violončelist Ciril Škerjanec. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Koča strica Toma«. Po romanu Harriet Beecher-Stowe napisala Rita Mann, prevedla Desa Kraševc. Zadnji del. Režija: Ljiljana Lombar. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Staro in novo v zabavni glasbi predstavlja Naša gospa. 13.30-15.10 Glasba po željah. 15.10 »Prigoda ubogega kristjana«. Drama, napisal I. Silone, prev. Mirko Mahnič. Nastopajo člani SSG v Trstu. Režija: Andrej Hieng. Radijska izvedba: Mario Uršič. 17.00 Šport in glasba. 18.00 Baletna glasba. 18.55 Semeni plošč. 20.00 Šport. 2030 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. Pianist Fred Došek. 22.20 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 18. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami, zanimivosti in glasba za poslušavke. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce, srečanja, razgovori in glasba. 18.15 Umetnost, književnost in pririditve. 18.30 Slavne simfonije. Glasbena beležnica. 19.10 Odvetnik za vsakogar. 19.10 Jazz. 20.00 Športna tribuna. 20.30 Slovenski razgledi: Morje v slovenski literaturi - Tenorist Anton Dermota, pri klavirju Hilda Dermota; Kogojevi, Lajovčevi in Ravnikovi samospevi - Čemu so se smejali - Slovenski ansambli in zbori. 22.10 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 19. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 15.50 Trobentač Nunzio Rotondo in Franco Millian na elektronskih orglah. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce, srečanja, razgovori in glasba. 18.15 Umetnost. 18.30 Komorni koncert. Pianist Geza Anda. 19.00 Veliki detektiv iz kriminalik, pripr. Fr. Jeza. 19.10 Za najmlajše: »Martin Krpan«. Po povesti F. Levstika napisal Jozko Lukeš. Izvedba: RO. Režija: Jože Peterlin. 20.00 Šport. 20.30 R. Zandonai: »Francesca da Rimini«, opera. V odmoru (21.05) »Pogled za kuhinjo« (Dušan Pétot). 22.55 Melodije v polmrazu.

♦ SREDA, 20. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami, zanimivosti in glasba za poslušavke. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce, srečanja, razgovori in glasba. 18.15 Umetnost. 18.30 Pianist Marco Cella. Franz Liszt: Sonata v ho molu. 19.10 Higiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.30 Simfonični koncert. Vodi Oskar Kjuder. Sodeluje violonist Dejan Bravničar. Igra orkester Glasbene Matice v Trstu. V odmoru (21.15) Za vašo knjižno polico. 21.45 21.45 Blues. 22.05 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 21. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi: Morje v slovenski literaturi - Tenorist Anton Dermota, pri klavirju Hilda Dermota; Kogojevi, Lajovčevi in Ravnikovi samospevi - Čemu so se smejali - Slovenski ansambli in zbori. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce, srečanja, razgovori in glasba. 18.15 Umetnost. 18.30 V ljudskem tonu. 19.10 Constantino Mortati: Oseba, država in vmesne skupnosti. 19.25 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.30 »Bojevnik na podeželju«. Radijska drama, napisal Giorgio Bandini, prevedla Nada Konjedić. Režija: Jože Peterlin. 22.10 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 22. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami, zanimivosti in glasba za poslušavke. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce, srečanja, razgovori in glasba. 18.15 Umetnost. 18.30 Simfonična glasba. Orkester Glasbene Matice v Trstu vodi prof. Oskar Kjuder. 18.45 Južnameriški motivi. 19.10 Na počitnice. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.30 Gospodarstvo in delo. 20.45 Vokalno-instrumentalni koncert. 21.40 V plesnem koraku. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 23. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio, oddaja za avtomobiliste. 17.00 Za mlade poslušavce, srečanja, razgovori in glasba. 18.15 Umetnost. 18.30 Koncertisti naše dežele. Triški kvartet. 18.45 Piker orkester. 19.10 Rado Bednarik: Moja srečanja. 19.20 Revija zborovskega petja. 20.00 Šport. 20.30 Teden v Italiji. 20.45 »Gospa in njeni psi«. Radijska kriminalka, napisala Neva Godnič. Izvedba: RO. Režija: Stana Kopitar. 21.30 Vabilo na ples. 22.30 Zabavna glasba.

Teror nad »disidenti« v Sovjetski zvezi in Španiji

Sovjetska politična policija je aretirala predvčerajšnjim uglednega 43-letnega ekonomista Viktorja Krasina, ko se je iz Sibirije, kjer je živel v prostovoljnem pregnanstvu, da je lahko ostal skupaj s svojo konfinirano ženo, vrnil v Moskvo. Oblast ga je obtožila podtalnega delovanja in protisovjetske propagande. Grozi mu obsodba na deset let prisilnega dela v koncentracijskem taborišču in nato še pet let konfinacije v Sibiriji. Krasin se je šele lani vrnil z dveletnega prisilnega dela v Sibiriji, vendar ni našel žene doma. Tik pred njegovo vrtnitvijo so jo oblasti poslale za tri leta v konfinacijo v sibirsko pokrajino Krasnojarsk, po vsej verjetnosti z namenom, da bi spravila Viktorja Krasina iz Moskve, računajoč, da bo hotel ostati v ženini bližini in bodo imeli tako v Moskvi mir pred njim. Krasin je namreč eden najbolj znanih in najpogumnejših članov disidentske Demokratične skupine za obrambo človeških pravic v Sovjetski zvezi. Ni znano, zakaj se je zdaj vrnil iz Sibirije v Moskvo, verjetno v zvezi s kako novo nameravano akcijo omenjene disidentske skupine. Vsekakor ga je tajna policija takoj prestregla in težko se bo izognil hudi obsodbi ki mu grozi.

Teror v Ukrajini

Na deset let prisilnega dela zaradi »proti-državne dejavnosti« je bil obsojen te dni tudi ukrajinski izobraženec Jurij Suhevič, češ da je »deloval v nacionalističnem duhu«. Jurij Suhevič je sin znanega voditelja ukrajinskega nacionalnega gibanja za samostojno Ukrajino Stefana Bandera, ki ga je sovjetska tajna policija pred leti ubila v Münchnu, kjer je živel v begunstvu. Ob očetovem begu v tujino je bil njegov sin Jurij še deček. Kljub temu so ga sovjetske oblasti štirinajstletnega obsodile na deset let koncentracijskega taborišča s prisilnim delom. Komaj se je l. 1958 vrnil, so ga ponovno obsodile na 10 let enake kazni. Zdaj je bil obsojen, kot rečeno,

na nadaljnjih deset let. Ko jih bo prestal — če jih bo — bo lahko rekel, da je prebil, čeprav bo imel komaj 44 let, skoraj tri četrtine svojega življenja v koncentracijskem taborišču s prisilnim delom, samo zato, ker je sin svojega očeta.

Kot znano, so sovjetske oblasti zadnji čas že večkrat ostro nastopile proti takoimenovanim »ukrajinskim nacionalistom«, zlasti proti zgodovinarjem in drugim izobražencem, ki nočejo pristati na uradno sovjetsko tezo o vodilni zgodovinski vlogi ruskega naroda in o njegovi nujni podrejenosti svojemu velikemu »bratu«, kar dejansko pelje v prisilno asimilacijo ukrajinskega naroda.

Občudovanja vreden pogum

Asimilacija je že tako napredovala, da je to povzročilo zaskrbljeno reakcijo celo v ukrajinskih partijskih krogih, kar dokazuje nedavni primer partijskega izobraženca Džuba in njegove knjige, ki kroži po Ukrajini samo v rokopisih, v Italiji pa je izšla v knjigi v italijanskem prevodu. V njej je prikazal avtor, funkcionar partije, ki pa je bil pred nedavnim tudi aretirani, naravnost neverjetne razmere v Ukrajini, kjer se je sovjetski oblasti posrečilo spraviti skoraj 40-milijonski narod v stanje popolne podrejenosti velikoruskemu šovinističnemu pritisku, tako da izginja ukrajiniščina celo kot pogovorni jezik v ukrajinskih mestih. Toda kdor se skuša upreti temu porusenju Ukrajine in zapostavljanju ukrajinskega naroda ter potvarjanju njegove zgodovine, je obtožen nacionalizma, protidržavnega delovanja in separatizma ter obsojen na kazni, ki so s pravnega stališča naravnost strahotne in izrazito zstraševalne. Njihov namen je vzbuditi v drugih izobražencev strah pred tem, da bi nadaljevali narodno prebujevalno in narodno obrambno delo.

(dalje na 3. strani)

Kissinger v Moskvi

Posebni svetovalec ameriškega predsednika Nixona Henry Kissinger je bil več dni v Moskvi, kjer je imel razgovore z najvišjimi predstavniki Sovjetske zveze. Njegov obisk je sicer še vedno ovit v skrivnostno tančico, saj so uradna poročila zelo skopa, vendar se zdi, da so bili v središču pozornosti predvsem naslednji problemi: evropska varnost, omejevanje strateškega orožja, vojna v Vietnamu in trgovinska izmenjava. Ker so razgovori trajali več časa, kot je bilo predvideno, je bil po pisanju nekega znanega sovjetskega časnikarja baje dosežen sporazum, po katerem je predvidena trgovinska izmenjava med dvema državama v znesku 5000 milijard dolarjev letno. Sporazum naj bi veljal pet let. Med razgovori so hkrati premagali oviro, ki jo je predstavljalo vprašanje povračila dolgov, ki jih je Sovjetska zveza naredila, med drugo svetovno vojno v ZDA.

Henry Kissinger se bo na povratku v Washington ustavil v Londonu in Parizu, kjer bo o razgovorih v Moskvi poročal predsednikoma Heathu in Pompidouju. Če je vest o tako ogromni trgovinski izmenjavi resnična, pomeni, da je bil dosežen določen napredek,

tudi kar zahteva mednarodna politična vprašanja. V časnikarskih krogih trdijo, da utegne priti do sestanka med Kissingerjem in voditeljem severnovietnamske delegacije na pogajanjih v Parizu, ko se bo ameriški diplomat mudil v francoski prestolnici.

—o—

ZA PREPREČITEV INFLACIJE

V Frascatiju pri Rimu so se pred dnevi sestali zunanji zakladni in finančni ministri razširjene Evropske gospodarske skupnosti in razpravljali o že dolgo napovedanem vrhunskem sestanku desetih držav članic te skupnosti. Sklenili so, da bo sestanek v Parizu 19. oktobra, kot je bilo že prej v načrtu. Pomemben je tudi sklep, ki predvideva ustanovitev skupnega monetarnega sklada, ki bo omogočil skupno politiko v prizadevanjih proti inflaciji.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska: tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14 • tel. 77-21-51

Mladinska rubrika

Duhovno poslanstvo športa

V ponedeljek zvečer je v največji tišini stotisočglave množice počasi ugasnil olimpijski ogenj na velikem stadionu v Münchenu. S seboj je odnesel v zgodovino vso veličino in ves blišč dvajsetih jubilejnih iger in vso pretresljivo in neverjetno tragedijo, ki se je prejšnji teden odigrala v športnem naselju.

Olimpijske igre morda ne bodo nikoli več tako idealno športne in človeško neoporečne, kot so se nam kazale v svoji starogrški zamisli in tudi v svoji novodobni, sedanji obliki. Skozi zadnja desetletja so postale vedno večja kolosalna organizacija, ki zaobjema skoraj vse športnike na svetu in države, v katerih ti športniki živijo. Vsaka štiri leta uspejo organizatorji polarizirati vse svetovno zanimanje na obdobje in kraj, kjer se vršijo igre. Olimpijske igre zato vedno bolj postajajo važen mednarodni svetovni dogodek, kot take pa imajo vse prednosti ter tudi vse nevarnosti, ki so s tem v zvezi. Zato tudi ne sme biti nobeni državni skupnosti, nobenemu športniku, nobenemu človeku vseeno, v kakšnem duhu se te igre odvijajo, kakšnim mednarodnim, zlasti političnim pritiskom so od primera do primera podvržene in tudi kakšen je njihov vpliv na svetovno javno mnenje in celo na mednarodne politične kroge. Vse to je namreč povezano s sedanjo svetovno razpredenostjo olimpijske zamisli. Lovčevati čisti agonizem od vsakdanje človeške stvarnosti je zato nemogoče in tudi zgrešeno. Želeti bi bilo, da bi pravi športni duh mogel še kaj vplivati na izboljšanje medčloveških in tudi političnih odnosov.

Vdor palestinskih gverilcev v sredo olimpijskega življenja je tudi dokaz, da so te igre del enega in istega življenja, v katerem najdemo odkrite in lojalne prijateljske odnose med ljudmi in tudi sovraštva in vojne. In zlasti v vseh velikih svetovnih dogodkih se na tak ali drugačen način eno povezuje z drugim. Na vseh nas je, da znamo sprejeti vse kar je dobrega, koristnega in ustvarjalnega ter da se istočasno postavimo po robu vsemu, kar nas kot ljudi ponižuje.

Zato je bil morda pravi sklep olimpijskega odbora, da se po enodnevni prekinitvi športnih iger tekmovanja nadaljujejo v znamenju še večjega prijateljstva in povezanosti, da poudarijo zmago mladosti in veselja nad nasiljem in smrtjo.

Marsikdo raje verjame, da so pri odborem sklepu prevladali ekonomski in organizacijski razlogi, marsikom se tudi zdi ukrep olimpijskega odbora neprimeren in žaljiv do padlih žrtev. Toda mimo teh ugibanj in sodb je morda še najpomembnejši odnos, ki ga intimo zavzame vsakdo izmed nas v samem sebi. Če bomo res znali z jasnim pogledom sprejemati življenje in mladost okoli sebe in bomo v tako mladostno, dinamično in obnavljajočo se življenje, tudi verjeli, bomo tudi v vsakem hipu svojega življenja, tudi v težkih trenutkih, znali postavljati čisto hladna ekonomska preračunavanja in razvrednotena dejanja nasilja in hudobije na svoja prava mesta.

Poskušajmo verjeti, da nas je sklep olimpijskega odbora hotel prepričati prav o tem:

ne kloniti pred zlom, upati in verjeti v življenje!

i.t.

PREVEČ SE GOVORI O MAMILIH MED MLADINO

Marsikdo je prepričan, da zelo veliko današnje mladine uživa mamila. Tak vtis vzbuja neprestano pisanje časopisja o uživanju mamil med mladino. Toda dejansko je stanje precej drugačno. V šolskem letu 1970-71 so ugotovili med dijaki v Avstriji samo 118 primerov uživanja mamil. Glede na to, da je dijakov več kot en milijon, pomeni to, da je med dijaško mladino le zelo malo mamilarjev, približno eden na 10.000. Pa še tisti so verjetno jemali mamila bolj iz radovednosti kot zaradi česa drugega. Večina teh mamilarjev so odkrili med dijaki tehničnih oziroma strokovnih srednjih šol. Jemali so hašiš in LSD. Skoro gotovo se lahko reče, da so bili k temu zapeljani po kakih starejših.

Nedvomno tudi v Italiji in v Sloveniji število mamilarjev med mladino ne presega tega avstrijskega povprečja. Zato zares ni potrebno klicati na poplah zaradi mamil med mladino. Bolj pametno bi bilo, da bi javnost ostreje nastopala proti mamilarjem med odraslimi, zlasti med tistimi, ki imajo v rokah popevkarsko industrijo, film itd., pa jih prevlelki in prelahki zaslužki zavajajo v nemoralne oblike uživanja.

Mihec in Jakec delata obračun o olimpiadi

— Videš, Jakec, tudi letošnje olimpijade so končane.

— Ja, jn letos so ble prou nekej posebnega. So ble prou res, koker se reče, veren odraz današnjega sveta, zatu

ke je blo tudi nekej mrtveh. Ke dandanes, če če kašna stvar res kej velat, morejo bet tudi mrtvi. Vidi, vsako nedeljo je nekej mrtveh po cestah jn se zna, ob velikeh praznikih jeh more bet še več. Jn tudi olimpijada ne more bet brez njih.

— Mouči, mouči Jakec, ne stoj se delat norca, ke je vse zadosti žalostno. Kje so tisti zlati cajti, kadar so pocali naglih na kralje jn cesarje al vsaj ministre jn guvernerje? Tabat so mečali bombe na tiste, ke so nardili krivico. Ker do tisteh ne morejo, zatu ke so dobro zavarvani, primejo ta prvega ke jem pride pod roko, ga zvežejo jn zaprejo u kašno hišo al kašen aroplan jn pole dajo u časnike: če ne bo ta jn ta vlada nardila taku, ku rečemo mi, bomo te ledi postreljali. Jn treba vedet de tisti talci po navadi nimajo neč za opravet zraven. Kej tu je delo? Bejži, bejži!

— Ja, Mihec, tu je taku, koker če bi jest našmi župani reku, de bom tebe vrgu dol s turna, če mi uan ne zviša plače al pej da, postau mo reč, stu meljonov. Jn če se kej obira, vržem jest tebe dol s turna. Videš, taku je danes.

— E, marsikej se frderbava. Ne samo murje jn zrak jn živež, ma tudi šport jn olimpijade. Povsod pravejo, de na olimpijade lahko grejo samo amaterji jn de športni pro-

TEROR NAD »DISIDENTI« V SOVJETSKI ZVEZI IN V ŠPANIJI

(nadaljevanje z 2. strani)

Teško si je misliti, ali sovjetska oblast v resnici verjame, da se ji bo s takimi metodami posrečilo dejansko porusiti uprjanski narod in zlomiti disidentski odpor proti strahovladi. Tem večjega občudovanja in spoštovanja so vredni ljudje, ki se kljub trpljenju nočejo vdati takim metodam in niso izgubili upanja, da bo njihov odpor vendarle kaj zalegel.

Teror tudi v Španiji

S podobnimi terorističnimi metodami nadposamezniki in baskovskim ter katalonskim narodom nadaljuje na drugem koncu Evrope Francov režim.

Te dni so poročale tiskovne agencije, da sta iz protesta proti odloku frankovskega režima, s katerim je bila odzeta avtonomija njunima univerzama, odstopila rektorja obeh madridskih univerz. Letos januarja sta bili obe univerzi opustošeni pri študentovskih nemirih, kar je pripravilo vlado od sedanjega ukrepa o preklicu univerzitetnih avtonomij. V Salamanci pa je baje zaradi tega odstopilo celotno vodstvo tamkajšnje univerze.

Španska policija pa je te dni aretirala še tri baskovske politične aktiviste, člane »separatistične« organizacije »ETA«. Obdolžila jih je nasilnih dejanj, ki so jih baje zakrivali v provinci julija in avgusta letos. Tako se je dvignilo število Baskov, ki so jih zadnji čas aretirali ali internirali, na 150.

fesioniisti ne smejo zraven. Jest be rad vedu, kolko je blo zraven res praveh diletantov. Posebno med tistimi, ke so dobili madaje.

— Ma sej ni mogoče, de bo aden postau taku priden, aden ke dela ceu dan u fabriki al u kašni pisarni jn pole de bo zvečer trenirau. An tašen more celo leto, vsak dan samo trenirat jn še ni gvišno, de bo dobu kašno madajo. Ma more tudi jest vsak dan jn se obleč jn kašen mu more dajat jn alora ne dela družga ku trenira jn živi od športa jn taku je profesionist. Se ti ne zdi?

— Ja, ja, tu od diletantov jn amaterjev je vse skupej zlagano. Sej vsi znajo, de jemajo na marsikašni univerzi vpisane za študente ledi, ke ne delajo družga ku šport, se ne učijo prou neč jn tudi jeh nobeden ne praša za izpite. Glavno je samo de predstavljajo univerzo. Jn glih taku delajo tudi kašne velike fabrike, pr pompirjih jn še marsikje. Jn pole govornijo od amaterjev!

— Ma je še hujše. Ne pošiljajo na olimpijade samo profesioniste, ma prav ta prave športne robote. Tisti gladiatorji u starih rimskih arenah se lahko grejo skrit. Si vidu morbet tiste babe, ke so mečale diške?

— Oježeš! Vidu, vidu! Če te tista lopne, se ne pobereš več.

— Vse glih so ble; vse grde jn vse take postave ku gorila. Jn znaš zakej? Zatu ke jem dajejo nekšne moške hormone, nekšen testosteron ke jem nardi močne muškole. Jn niso nanka prave ženske več jn se morejo vsak dan brit, zatu ke če ne be jemele muštaje. Videš, tu je danes olimpijski šport.

— Jakec, pestmo te pomenke jn pejmo na an kvartin!

— Sintetičnega vina.

Manjšinski kongres v Trbižu

Z resolucijo v obliki tiskovnega poročila, ki bo odposlano osrednjim vladam v Rim ter na Dunaj in deželnim vladam v Celovec in Trst, se je zaključilo zasedanje narodnostnih skupnosti Alpe - Adria, ki je bilo 8., 9. in 10. septembra v Zabnicah (Trbiž). Za dokončno resolucijo, v kateri je bilo združenih pet posameznih resolucij, so glasovali predstavniki vseh prisotnih narodnostnih skupnosti.

Zasedanje je odprl in vodil podpredsednik FUENS ter član odbora NSKS dr. Vospersnik. Pozdravni nagovor je od povabljenih gostov imel tudi odbornik dežele Furlanije - Julijske krajine dr. Masutto. S tehtnimi besedami se je zavzel za rešitev odprtih vprašanj narodnostnih skupnosti. Pri tem je poudaril, kako sta važna medsebojno razumevanje ter mir med različnimi narodi in narodnostmi, oz. manjšinami. Za njim je spregovoril še trbiški podžupan, ki je pozdravil udeležence kongresa v imenu trbiške občinske uprave, ter odbornik deželne koroške vlade g. Gallop. Izvajanja slednjega so naletela na precejšnje neodobravanje prisotnih, predvsem slovenskih predstavnikov, saj je dejal, da sme manjšina zahtevati le to, kar je v mejah sprejemljivosti. Vsi resni ljudje pa že davno trdijo, da mora biti manjšina povsem enakopravna z večinskimi narodom, kar zadeva pisane in nepisane pravice.

Po uvodnih svečanostih je bil na vrsti referat dr. Veiterja iz Feldkircha. Veiter je priznan strokovnjak za manjšinska vprašanja, zato je tudi njegovo poročilo o državi, državnem narodu in državnosti naletelo na velik odmev pri prisotnih predstavnikih evropskih manjšin. Med drugimi so bili prisotni nemški Danci, Južni Tirolci, Ladinci, Furlani, Slovenci iz Avstrije in Italije, gradiščanski Hrvati in drugi. Po daljši diskusiji o omenjenem predavanju so bila poročila predstavnikov manjšin v našem predelu Evrope. Tako je senator Grugger podal poročilo o stanju južnotirolske manjšine, dr. Pruner je govoril o ladinski narodni skupnosti, poročilo prof. A. Bratuža o stanju Slovencev v deželi Furlaniji - Julijski krajini je prebral deželni svetovalec Štoka; predsednik društva Rečan iz Ljes je govoril o stanju beneških Slovencev in zahteval, da oblastva omogočijo potek v slovenskem jeziku. Prof. Pascolo je nato spregovoril o furlanskih Ladincih, član NSKS dr. Inzko je podal poročilo o problemih koroških Slovencev, A. Kornfeind pa o stanju gradiščanskih Hrvatov. Po vseh teh orisih stanja narodnostnih manjšin se je razvila poglobljena diskusija.

V soboto je najprej govoril dr. A. Lokar o temi: »Jezik: integracija — asimilacija — most«, dr. E. Prunč pa o temi: »Jezik: kultura - komunikacija«. Ti dve predavanji sta v živo zadeli psihološke momente razvoja in obstoja narodnostnih manjšin.

Sedila je debata ter predlaganje resolucij. Omenimo naj dve resoluciji koroških Slovencev, dve resoluciji Slovencev iz dežele Furlanije - Julijske krajine, v kateri slednji zahtevajo uvedbo pouka v slovenskem jeziku tudi v videmski pokrajini ter televizijski program v slovenskem jeziku. Kongres je — kot smo omenili — izglasoval vse te resolucije, ki jih bo potem odbor FUENS poslal zainteresiranim oblastem.

V soboto popoldne je bila ekskurzija ude-

ležencev kongresa po Kanalski dolini, ki so si tako lahko ogledali tipično slovensko lice Kanalske doline, zvečer pa je bila v hotelu Spartiacque v Zabnicah izredno uspeša pevsko folklorna prireditev, na kateri so nastopili mešani pevski zbor iz Kanalske doline, furlanska skupina iz Basiliana, moški zbor Rečan iz Benečije, »Lojze Hlede« iz Steverjana ter Fantje izpod Grmade. Vsem je občinstvo, med katerim je bilo veliko domačega prebivalstva, dolgo ploskalo.

Kongres se je zaključil s sprejemom pri koroškemu deželnemu glavarju H. Simi.

Tako je kongres, ki sta ga pripravila dr. Vospersnik (podpredsednik FUENS) ter K. Smolle (član odbora FUENS), proti vsem pričakovanjem uspel in ustvaril novo obdobje v delovanju te mednarodne organizacije.

Omenimo naj še, da so lse kongresa udeležili naši vidnejši politični predstavniki, tako iz dežele Furlanije - Julijske krajine kot predstavniki koroških Slovencev. Na kongresu je bil seveda prisoten tudi predsednik FUENS sen. Volgger; pozdrave pa je v imenu AIDLCM prinesel dr. Samo Pahor.

h. v.

—o—

NOVI PREDSEDNIK ŠOLSKEGA PATRONATA V NABREŽINI

V zadnjem času je v devinsko-nabrežinski občini prišlo do zamenjave vodstev v več ustanovah, ki so pomembne za tamkajšnje prebivalstvo. Kot smo že pisali, je s prvim septembrom postal novi predsednik sesljske turistične ustanove učitelj Pietro Parentin, prebivalci Medje vasi in Štivanja pa so dobili novega komisarja za jusarska zemljišča, in sicer Josipa Legiša iz Medje vasi.

Za naše ljudi je nadalje pomembna izvolitev učitelja Dominika Hvaliča iz Medje vasi za novega predsednika šolskega patronata devinsko-nabrežinske občine. Dominik Hvalič poučuje v Štivanu in je zasedel mesto, ki se je zdelo, da je že nekakšna domena učitelja Rema De Angelisa. Novemu predsedniku želimo mnogo uspeha pri njegovem odgovornem delu.

Veselo vzdušje na »Kraški ohceti«

Preteklo nedeljo se je s »kraško ohceto«, ki je bila letos že peta po vrsti, zaključil tradicionalni »kraški teden« na Repentabru. To prireditev, ki se iz leta v leto vse bolj uveljavlja, je tudi tokrat organizirala zadruga »Naš Kras« v sodelovanju z domačini. Zjutraj je bila najprej poroka v starinski repentaborski cerkvi, kjer sta si pred domačim župnikom obljubila večno zvestobo Rado Andolšek s Konkonela in Nataša Čevnja iz Tomaja.

Poroki je sledil spreved več kot 160 ljudskih noš, v katerem so poleg domačinov sodelovali vsi dosedanji pari, ki so se poročili na tej repentaborski prireditvi, posebno pozornost številnih obiskovalcev z obeh strani meje pa so vzbujale skupine ljudskih noš iz Sovodnj, Kamnika in iz Domžal. Slikovit spreved, ki je bil prava paša za oči, je odšel proti »Kraški hiši«, kjer se je poroka nadalje-

BENEŠKI SLOVENCIS ZA SVOJE PRAVICE

V nedeljo, 10. t.m., je bilo na Kamenici pri Cedadu mednarodno kulturno srečanje, ki so ga organizirali prosvetno društvo »Ivan Trinko« iz Cedada in beneškoslovenski duhovniki, člani skupine »Dom«. Najprej je bila na vrsti sv. maša v beneškem narečju, ki jo je skupno z nekaterimi duhovniki daroval Emil Cencič. O položaju v Beneški Sloveniji in o nujnosti zagotovitve narodnostne enakopravnosti prebivalcev nadiških dolin, kar je poudaril v uvodnem govoru župnik Cencič, je govoril tudi Izidor Predan, predsednik društva »Ivan Trinko«. Drugo kulturno srečanje v Beneški Sloveniji je bilo skrbno pripravljeno, vendar so spored zaradi slabega vremena morali predčasno prekiniti. Udeležilo se ga je mnogo domačinov, uglednih gostov s Tržaškega, Goriškega in iz Slovenije, med njimi tudi generalni konzul SFRJ v Trstu Boris Trampus.

ODKRITJE SPOMENIKA V PREBENEGU

V nedeljo, 10. t.m., so v vasi Prebeneg v dolinski občini slovesno odkrili spomenik padlim v narodnoosvobodilni vojni. Zamisel za postavitev spomenika se je rodila že pred tremi leti, ko so domačini ustanovili poseben prostovoljni odbor in začeli z nabiranjem prostovoljnih denarnih prispevkov. Opravili so tudi veliko ur prostovoljnega dela.

Na nedeljski slovesnosti, ki so se je udeležili tudi mnogi ugledni gostje, je uvodoma spregovoril domačin Alojz Krmec ter poudaril zloveske in materialne žrtve vaščanov iz Prebenega v zadnji vojni. Spomenik je blagoslovil župnik v Dolini Albin Grmek, nato pa sta godba z Brega in pevski zbor »Valentin Vodnik« izvedla žalostinko. Dolinski župan Lovriha je v svojem govoru med drugim spomnil, da je sedanja italijanska republiška ustava zrasla iz odporniškega gibanja, zato je danes še toliko bolj potreben boj proti porajajočim se novo-fašističnim silam v Italiji, kajti v nasprotnem primeru se bo tudi položaj slovenske manjšine samo poslabšal. Kot zadnji govornik je nastopil predsednik pokrajinske zveze partizanov ANPI Arturo Calabria. Sledil je krajši kulturni program, v katerem so poleg godbe na pihala in dolinskega pevskega zbora sodelovali domačini, še posebno razveseljiv pa je bil nastop šolskih otrok, ki so izvedli zborni recitacijo Kajuhove »Slovenske pesmi«.

vala po starih domačih običajih, vse prisotne pa so zabavali harmonikarja Franc Sušnik iz Ljubljane in Rafko Grgič iz Padrič ter ansambel »Dobri znanci« iz Slovenije. Svatovski obed je bil v Križmanovi gostilni, zelo veselo vzdušje je vladalo tudi na glavnem vaškem trgu, kjer se je popoldne pričel javni ples. Na njem je igrala glasbena skupina pod vodstvom Viktorja Muženiča in spremljala ubrano petje sester Tatjane, Jelke in Erne.

Po repentaborskih gostilnah in osmičah so ta dan imeli veliko dela s številnimi gosti, ki so segali zlasti po domačem vinu in značilnih kraških specialitetah. Lepo dopolnilo letošnji »kraški ohceti« je bila gotovo razstava v »Kraški hiši«. Pripravil jo je fotoreporter Mario Magajna in prikazal uspele fotografije z vseh dosedanjih prireditev na Repentabru.

Pavel VI. bo v soboto v Vidmu

Vse priprave za osemnajsti evharistični kongres v Vidmu in za papežev prihod k slavnostim so bile v sredo že dokončane.

Po sporedu bo papež odletel na posebnem letalu z rimskega letališča v soboto ob osmi uri. Pet minut pred deveto uro bo pristal v Benetkah. V gondoli se bo peljal k svetemu Marku in v patriarhovo palačo. Iz Benetk bo odletel ob 14.30 v Ronke in od tam v Videm. Točno ob peti uri popoldne bo papež začel maševati na kongresnem središču, na trgu Prvega maja. Tisti hip bodo zazvonili vsi zvonovi po vsej Italiji. Po maši bodo v nadškofijski palači sprejemi za državne oblasti, katere bo predstavljal notranji minister Rumor, in za cerkvene dostojanstvenike, med katerimi je tudi ljubljanski nadškof Pogačnik. Zvečer ob osmi uri bo papež odletel z letališča v Ronkah in bo nekaj po deveti uri že pristal v Rimu.

Za slovenski del vernikov videmske nadškofije in tudi iz sosednih krajev ni predvidenih kakih posebnih sestankov na kongresu, ki ima vsedrjavni verski značaj, čeprav bodo somaševali s papežem tudi slovenski in nemški škofje.

Števerjan

NAŠI DRUŠTVENIKI

Bravce ni potrebno posebej opozarjati na naše požrtvovalne prosvetne delavce, ker si že sami s svojim delom doma in v soseščini pridobivajo priznanja.

Glasbeni ansambel Lojze Hlede se je tudi letos udeležil IV. festivala narodne zabavne glasbe v Ptujju v zadnjih dneh avgusta. To je že tretji ansamblov nastop pri teh prireditvah.

Nastopil je z dvema skladbama: »Kje je lepši kraj« in »Za vajin praznik«. Besedilo za obe pesmi je napisal Ivan Malavašič, uglasbil pa ju je naš vodja Lojze Hlede.

Ansambel se zaradi močne konkurence to pot ni uvrstil v finale. Za sodelovanje je vsak član skupine prejel v priznanje posebno diplomo, ansambel pa še nagrado za uspešno tekmovanje pri glasbeni manifestaciji.

Števerjanskim glasbenikom želimo še došti uspehov pri nadaljnjem delu za našo pesem in glasbo.

—o—

Poleg pesmi in prosvetnega dela nas seveda v Števerjanu zanimajo tudi brajde s trtami in sadjem. Z breskvami je šlo kar dobro, po kvaliteti in tudi kar zadeva cene. Zdaj nas skrbijo predvsem vinogradi. Grozdje kaže na splošno prav lepo. Zdaj potrebuje sonca, da dobro dozori in se primerno osladi. Nestalno vreme tudi to preprečuje, trgatov je pa že pred vrati.

VPISOVANJE V DIJAŠKI DOM

Uprava slovenskega dijaškega doma v Gorici sporoča, da morajo starši, ki nameravajo vpisati svoje otroke v ta zavod za šolsko leto 1972-73, izpolniti posebne tiskovine. Na razpolago so pri upravi doma vsak delavnik od 10. do 12. ure, ul. Montesanto 84, telefon 83495.

Gojence bodo sprejeli samo do izpolnitve vseh razpoložljivih mest, zato je treba pohiteti.

Iz goriške nadškofije bodo slovenski verniki šli v soboto na romanje na Barbano, popoldne pa v Videm v cerkev Matere božje ob trgu Prvega maja. Na ta način bodo mogli naši rojaki prav od blizu prisostvovati zaključni slovesnosti in papeževemu blagoslovu.

Pričakujejo, da bo te dni v Vidmu pri kongresu nad 150 tisoč ljudi.

—o—

Štandrež

POROKA

V nedeljo si je pred oltarjem obljubil večno življenjsko zvestobo mlad in v vsej soseski spoštovan par.

Nevesta je učiteljica Majda Zavadlav, ženin pa dr. Damjan Pavlin, občinski odbornik na goriškem županstvu.

Oba sta tudi srce in duša štandreškega katoliškega prosvetnega življenja.

Uglednemu novemu zakonskemu paru želijo vsi znanci in prijatelji srečno in zadovoljstva polno skupno življenje.

Iskrena voščila pošiljata tudi naše uredništvo in uprava.

Pevma

NESREČNA SMRT

Vso našo okolico je presumila nesrečna smrt Jožeta Kreševca, po domače Pepča z Oslavja. Bil je s svojimi 88 leti najstarejši mož v soseski. Po svojem poklicu je bil mešetar, vedno zdrav in krepak, oče petnajstih otrok, polovica jih je še živih.

Pokojnega Pepča so v nedeljo še videli živega. V ponedeljek pa ga ni bilo na spregled. Ker je bil že več let vdovec, je živel sam. Ko so orožniki vdrli v stanovanje, so našli starega moža na tleh mrtvega. Zadel ga je kap.

Včeraj so ga pokopali. Naj v miru počival!

DEŽ IN PADALCI

V nedeljo so pa zares padale izpod neba vsakovrstne stvari: viharen dež, balončki in živi padalci ter padalke. V krasnem nedeljskem popoldnevu je bilo napovedanih vse polno javnih prireditev v mestu in okolici.

Veliko priznanje je vzbujal pester folklorni spreved po mestu. Številna množica gledavcev je ploskala zlasti skupinam iz Grčije, Madžarske ter iz Rezije in Jugoslavije. Na Travniku so okrog pete ure začeli deliti odlikovanja. Otroške skupine so spuščale v zrak

balončke, ki so z glasnim pokanjem padali na tla.

Spored pa še ni bil končan, ko so začele padati prve kaplje, ki so se v poznejših urah strmile v pravi naliv.

Med folklorno proslavo v mestu so imeli mladi letalski padalci svoje slavje na letališču na Velikih Rojajh. Tudi tu ni šlo vse po olju. Ena izmed padalk je padla na žice visoke električne napetosti. K sreči se je ujela na eno žico in je zato električni tok ni ubil. V centrali so tok brž prekinili in odpeljali od strahu omrtvičeno mlado padalko v ambulanto, kjer si je kmalu opomogla.

Hujše posledice je povzročil tretji padalec, ki je sunkovito pristal na strehi tiskarne Campestrini, prav nad skladiščem papirja, in jo predril. Sledeči naliv je večino papirja uničil. Padalcu pa se ni zgodilo kaj hujšega.

Tako je v soncu in dežju, v veselju in nesreči minila menda zadnja poletna nedelja v Gorici.

ZADNJE SLOVO

V torek smo spremili k zadnjemu počitku dobro in tiho gospo Nado Prinčičevo. Komaj nekaj mesecev po materini smrti je koščena roka zopet kruto posegla v znano goriško slovensko družino Prinčič.

Pokojnica, ki je sestra tovarnarja Ivota Prinčiča, je tiho živela in delala kot uradnica. Zadnja leta je pa skrbno stregla bolni materi. Zdaj je šla tudi ona za njo.

Zapušča sin Janka, ki ima že svojo družino. Sestrama, bratu Ivotu in vsemu sorodstvu izražajo znanci in prijatelji globoko sožalje. Žalosti v rodbini dragega prijatelja se pridružuje tudi naš list.

—o—

ZOPET SONČNA URA

Po 126 dneh legalnega urnega štetja bomo s prvim oktobrom zopet prešli na sončno uro.

Spor ali je boljša sončna ali legalna ura se je zopet vnel. Za železniške in letalske urnike je bolj prikladna sončna ura. Za turizem pa je menda bolj ustrezna legalna ura. Enako tudi za uporabo električnega toka. Posamezna družina pa je ves čas legalne ure prihranila le po petsto lir.

Za prihodnje leto je že v načrtu legalni čas za dobo od velike noči do konca septembra, vsaj za šest mesecev v letu. Na ta način bi koristili turizmu in tudi družinskim proračunom. Večkratno popravljanje urnega časa pa prinaša samo zmedo in le malo materialne koristi.

+
S potrjim srcem sporočamo žalostno vest, da nas je za vedno zapustila naša
dobra in draga

NADA PRINČIČ

Užaloščeni
sin Janko z družino, sestra Natalija in Elica,
brat Ivan, svakinja Gizela, svak Jože in
ostali sorodniki.

Gorica, 12. septembra 1972.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Knjiga o znamenitem koroškem romanju na štiri gore

Slovenske zgodovinarje in narodopisje sta v povojni dobi veliko zamudili, kar zadeva vzdrževanje stilk s tema znanstvenima vejama v tujini in informiranost. Eden izmed vzrokov take zamude je bil gotovo v tem, da slovenske znanstvene ustanove niso imele na razpolago deviz za nakup tujih znanstvenih knjig. Drugi vzrok pa je verjetno v vedno bolj pomanjkljivem znanju nemščine in pri vztrajanju pri raznih uradnih verzijah o narodopisnih pojavih in o slovenski zgodovini, te verzije pa temeljijo pogosto na neznanstvenih, romantičnih predstavah preteklega stoletja, iz časa čeških, poljskih, slovaških, hrvaških, srbskih in slovenskih vseslovanskih romantikov.

Med tujimi knjigami, ki so šle tako neopaženo mimo slovenskega narodpisja in zgodovinarstva, je

V soboto, 23. t.m. ob 16. uri bo v sejni dvorani pokrajinskega sveta v Gorici, Corso Italia 55, sestanek italijanske sekcije Mednarodnega združenja za obrambo ogroženih jezikov in kultur. Sestanek se bo nadaljeval v nedeljo, 24. t.m. V ponedeljek, 25., in torek, 26. septembra pa bo, prav tako v Gorici, kongres Mednarodne lige za ljudsko kulturo, ki bo obravnaval stanje manjšinskih jezikov v Italiji.

tudi knjiga z naslovom »Jahrtausende« (Tisočletja), ki jo je napisal Bertl Petrei, izšla pa je l. 1962 pri založbi dr. Bertla Petreja na Koroškem. Knjiga, ki je lepo opremljena in ilustrirana, šteje 162 strani ter prikazuje v obliki povesti oziroma žive reportaže zgodovinsko in narodopisno znamenito koroško romanje na štiri gore na Koroškem. Te so: Jurska gora na Gosposvetnem polju, Magdalenska gora, Gora Sv. Lovrenca in gora sv. Vida blizu Št. Vida (Sankt Veit). Vsako leto tretji petek po Veliki noči se odpravijo ljudje peš na romanje na te štiri gore. Po starodavni navadi, ki že od nekdaj vzbuja pozornost narodopiscev, ker je nekaj edinstvenega na svetu, edinstvenega tudi v gorniškem polgedu, morajo romanji prehoditi vso pot v enem samem dnevu. Na pot se odpravijo kmalu po polnoči in pred polnočjo jo morajo tudi zaključiti. V tem času, torej v manj kot 24 urah, se morajo povzpeti na štiri nad 100 metrov visoke gore. Pot jih pelje v pravi dirki čez drn in strm, preko travnikov, gozdov, po strmih pobočjih in čez vsakovrstne ovire, ki jih predstavljajo žive meje, žične ograje in

drugo. Na vsaki gori se udeležijo svete maše, se okrepčajo in se spet zaženejo v dir. Nekdaj se je udeleževala tega romanja, ki mu pripisujejo čudežna uslišanja, prava množica, zdaj pa se odpravi nanj le še nekaj desetih ljudi, med njimi tudi ženske in otroci.

Bertl Petrei je opisal v obliki povesti, ki pa se točno drži dejstev in navaja vse etnografske podrobnosti, eno takih povojnih romanj. Zgodba je preprosta: neki dnevnik v Nemčiji pošlje svojega reporterja, da bi opisal to etnografsko zanimivo romanje, temu pa etnograf, ki se tudi udeleži romanja, sproti razlaga vse dogajanje in dozdevno zgodovino romanja. Pri tem naglaša — v skladu z oficielnim koroškim zgodovinarstvom — keltski izvor tega romanja. V resnici je to romanje slovenskega izvora. Nemško-koroški etnograf ga pripisuje poganskemu kultu boginje Noreje na Jurski gori, pri čemer pa popolnoma prezre dejstvo, da so bili prebivavci Koroške, to je Norika, že nekaj sto let kristjani, ko so se tam naselili Slovenci in ko so začeli prihajati tja Bavarci, ter da je nemogoče, da bi bili ohranili tak poganski kult toliko časa po pokristjanjevanju. Pač pa je bolj verjetno, da so Slovenci, ki so kot znano, častili svoje božanstvo Kora na vrhovih gora, na kar še zdaj spominjajo nešteta imena gora in slovite slovenske cerkve vrh kora, romali še kot pogani na tiste štiri gore v središču Karantanije in da je Cerkev potem pokristjanila to romanje, ko ga ni mogla odpraviti. Slovenska etnografija je doslej pasivno sprejemala nemško razlago o keltskem izvoru tega romanja. Čas je, da se loti raziskav in razčisti tudi ta naš etnografski problem.

—o—

RAZSTAVA GRAFIKE GEORGA GROSZA V TRSTU

V sredo, 13. t.m., so odprli v občinski razstavni dvorani v palači Costanzi (za občinsko palačo) razstavo del velikega nemškega grafika Georga Grosza. Razstava bo odprta do 26. septembra. Ogledati si jo je mogoče ob delavnikih v uradu 10-13 in 17-20, ob nedeljah v urah 10-13.

Razstavo sta priredila mestni umetnostni muzej »Pasquale Revoltella« in Nemški kulturni inštitut. Jutri, v petek, 15. t.m., pa bo v Nemškem kulturnem inštitutu predaval o Georgu Groszu prof. Decio Gioseffi, redni predavatelj za umetnostno zgodovino na tržaški univerzi. Predavanje se bo začelo ob 19. uri.

POSTANITE ABONENT STALNEGA SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA!

Izpolnite kupon in odpošljite ga na naslov: STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE, ul. Petronio 4, 34138 TRST.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE
T R S T - SEZONA 1972-1973

NAROČILNICA

Priimek in ime .....

Naslov .....

Vrsta abonmaja .....

Podpis: .....

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Vas vlijudno vabi k vpisu ABONMAJA za sezono 1972-1973

REPERTOAR

V Abonmaju

- Luigi Pirandello: LE PREMISLI, GIACOMINO!
- Filibert Benedetič: PRAVILA IGRE
- Ferdinand Raimund: KRALJ GORA IN LJUDO-MRZNIK
- Dicter Forte: MARTIN LUTHER IN THOMAS MÜNZER ALI UVOD V KNJIGOVODSTVO
- Pregelj-Mejak: TOLMINCI
- GOSTOVANJE S N G IZ LJUBLJANE
- GOSTOVANJE DRAME S N G IZ MARIBORA

Izven abonmaja

Ljudski oder:

Vojmil Rabadan: KADAR SE ŽENSKI JEZIK NE SUČE

Mali oder:

Ted Whitehead: ALPHA BETA

Otroška predstava:

Ostala gostovanja

Saša Škufca: JANKO IN METKA

Balet SNG iz Ljubljane — Dramsko kazališče »Gavella« iz Zagreba — Mladinsko gledališče iz Ljubljane — Mestno gledališče ljubljansko — Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice.

Vrste abonmajev

Red A (premijski)

Red B (prva sobota po premieri)

Red C (prva nedelja po premieri)

Red D (mladinski v sredo)

Red E (mladinski v četrtek)

Red F (okoliški - popoldanska predstava na dan praznika)

Cene abonmajev za sedem predstav

	premiera	ponovitve
Parter I.	13.500 lir	7.000 lir
Parter II.	9.500 lir	6.000 lir
Balkon	3.000 lir	3.000 lir

Za vse predstave, razen premier, tudi letos razpisujemo družinski abonma, ki omogoča družinam skupni obisk z osnovnim abonmajem, h kateremu vsak nadaljnji član doplača po 2.000 lir. Mladinski abonma velja za vse sedeže in stane prav tako 2.000 lir. Po isti ceni nudimo abonma tudi invalidom. Abonma red okoliški stane 7.000 lir. Za cenjene obiskovalce tega reda bomo preskrbeli prevoz.

Abonmaji so plačljivi v dveh obrokih, od tega prvi ob vpisu, drugi do 1. februarja 1973.

Za vse druge predstave nudi SSG svojim abonentom 50-odstotni popust!

Vpisovanje abonentov od 18. SEPTEMBRA DO VKLJUČNO 5. OKTOBRA V TRŽAŠKI KNJIGARNI, ul. sv. Frančiška 20, tel. 61-792 ter pri glavni blagajni Kulturnega doma (vsak dan, razen nedelj in praznikov, od 8. do 14. ure), ul. Petronio 4, tel. 734-265.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

GOSTOVANJE MESTNEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

Francis Veber

P O G O D B A

(Le contrat)

Komedija v dveh dejanjih

v petek, 15. t.m. ob 21. uri v Kulturnem domu v TRSTU

v soboto, 16. t.m. ob 21. uri v kinodvorani v BAZOVICI

v nedeljo, 17. t.m., ob 17. uri v Prosvetnem domu na OPČINAH

Za predstavo v Kulturnem domu imajo abonentni SSG 50 odst. popusta.

Sodobno kmetijstvo

II.

Dr. Ambrosi — kionska selekcija za uspešen boj proti virozi in učinkovito obnovo trtnih nasadov

Na okrogli mizi o tipizaciji tržaških vin, ki je bila 28. avgusta letos na potudo tržaške pokrajinske uprave v Dolini, je za dr. Vremcem, katerega poseg smo objavili zadnjič, spregovoril ravnatelj opazovališča za rastlinske bolezni v Trstu dr. Ambrosi. Svoj poseg je posvetil sicer obrambi grozdja, toda o najbolj znanih trtnih boleznih je govoril le na kratko, toliko izčrpnije pa se je ustavil ob vprašanju (sicer le posredno), ki ima zvezo s tipizacijo vin v tržaški pokrajini. Viroza je namreč tista bolezen, ki je stalno na preži in ki ogroža zato posredno tudi takšno pobudo, kot je tipizacija tržaških vin. Treba bo po njegovem radikalno prenoviti trtne nasade in to uporabljajoč sadike, ki bodo podvržene predhodni in edino učinkoviti klonski selekciji. To bo sicer treba opraviti kje drugje, toda zatem bo treba neobhodno ustanoviti domačo trsnico. Rešitev tudi vseh teh vprašanj pa utegne predlagani konzorcij pridelovalcev vin v marsičem pospešiti, zato tudi ustanovitev konzorcija najtopleje priporočam.

Dr. Fantina - razmere na Tržaškem narekujejo ustanovitev konzorcija pridelovalcev vina

Za dr. Ambrosijem je spregovoril predstavnik deželne ustanove za razvoj kmetijstva (ERSA), ki se je zelo prepričljivo zavezal, da bi tudi na Tržaškem reševali probleme vinogradništva, v tem primeru tipizacije domačih vin, s sodobnimi rešitvami. Navedel je najprej, kako drugod v deželi rešujejo probleme vinogradništva, posebej kletarstva. Po njegovem si na Tržaškem zaradi premajhne količine pridelanega grozdja ne moremo dovoliti drage zadružne kleti, lahko pa bi se poslužili za predelavo grozdja npr. tiste v Krminu. Tako bi rešili najbolj pereči problem tržaškega vinogradništva, nezadovoljivo kvaliteto končnega pridelka, čemur je krivo neustrezno kletarjenje. Hkrati naj bi skušali razdeliti pokrajino na homogena področja, da bi tako res prišli do tipičnega pridelka. Tudi predelava grozdja v kaki zadružni kleti bi tako postala bolj enostavna zadeva. Seveda tega ni moč doseči brez ustrezne organiziranosti pridelovalcev. Konzorcij pridelovalcev vin je torej osnova za napredek celotnega vinogradništva, saj je na dlani, da bi se konzorcij tudi učinkoviteje lahko posvetil reševanju še drugih vprašanj, tako komercializacije pridelka s postavitvijo lastnih prodajnih kioskov, spoznavnega simbola (določen znak je učinkovito zaščitno sredstvo za pridelovalce kot tudi za potrošnike, ki vedo, da tako kupijo pristen pridelok). Dr. Fantina je tudi omenil možnost, da bi si konzorcij z izdatnim deželnim prispevkom lahko dovil imeti lastnega strokovnjaka, ki bi bil stalno na razpolago članom, česar ni mogoče doseči, če so strokovnjaki kmetijskih deželnih ustanov zaposleni na številnih in med seboj zelo različnih področjih, predvsem z birokratskim delom.

Nujnost tipizacije domačih vin

Inž. Grgič — večjo strokovno pomoč vinogradnikom

Predstavnik Kmečke zveze je svoje izvajanje postavil v precej širok okvir. Ustavil se je ob skoraj vseh v preteklosti storjenih grehah kmetijskih ustanov, posebno je ožigosal preveliko pestrost trtnih sort. Pot iz sedanjega stanja vidi v sodobni kletarski tehniki, v zadružni predelavi grozdja in v točni krajevni opredelitvi sortnih značilnosti. Zlasti pa naj bi v ospredje postavili vprašanje sodobne strokovne službe, ki mora biti stalno prisotna na terenu. Problem izbire najboljših sort naj bi rešili s sodelovanjem vinogradnikov in komaj po izčrpnih analizi in izbiri podlage naj bi vprašanje reševali v praksi. Tudi inž. Grgič se je zavezal za domačo trsnico. Na koncu je predlagal novo okroglo mizo, na katero naj bi povabili tudi nagrajence posameznih vinskih razstav (po 2 na občino).

Inž. Košir - predvsem zboljšanje kakovosti

Predstavnik zveze neposrednih obdelovalcev inž. Košir se je v svojem nazornem posegu najprej ustavil ob dejstvu, da gre pri nas vino dobro v prodajo, saj kupci hodijo po vino naravnost h kmetu. Toda ob veliki ponudbi zelo kvalitetnih vin iz notranjosti drža-

ve bo treba tudi pri nas posvetiti več pozornosti kakovosti vina pa tudi prodaji pridelka. S kvaliteto bo lažje rešiti vprašanje tipizacije. Vendar naj bi se pri izvajanju novih konceptov ne prenažili, kajti gre pri tem predvsem za ustrezne sortne mešanice in njihov sestav. Komaj nato, ko bi ta vprašanja bila rešena, naj bi stopili k reševanju nadaljnjih odprtih problemov, tako zaščitne vin (najprej naj bi dosegli navadno poimenovanje, nato še kontrolirano poimenovanje vin). Z vzorčnimi vinskimi obrati (ki takorekoč že obstajajo in ki imajo tipično vinsko kapljico) bi celotno problematiko še mnogo bolj učinkovito reševali kot sicer, je bila sklepna misel inž. Koširja.

(se nadaljuje)

—o—

NE ZAMUDITE PRIJAVITI ŠKODO PO DIVJAČINI

V jesenskem času, ko zori grozdje, sadje in drugi pridelki, se dogaja, da dela divjačina - fazani, šoje, zajci, srne - marsikje občutno škodo.

Letos je začel veljati zakon, po katerem je možno zahtevati odškodnino. V ta namen je važno, da prijavite škodo čimprej ali najkasneje v 10 dneh, ko ste jo opazili.

Prijave sprejema Zveza neposrednih obdelovalcev v Trstu, ul. Roma 20, vsak delavnik v uradnih urah od 9-13 in od 16-19 razen ob sobotah, ali nas kličite na 38-100 in se posvetujte s strokovnjakom.

F. J. 118

S M R T V P O M L A D I

Tudi tokrat ga je bolelo srce, ko se je vračal, čeprav si je skušal dopovedati, da je vesel in da ni vzroka za bolečino in potrtost.

Naslednje dni se je zagrizel v študij, da bi premotil glodajoči nemir v sebi, in res se mu je posrečilo, da je vsaj začasno zaposlil svoje misli z drugimi zadevami; precej zato, ker ga je študij zanimal. Ugotavljal je, koliko dela se ponuja germanistom, ki se ne izogibljejo problemom; obsežno področje raziskavanja v tistih jezikovnih plasteh, v katere ni še nihče zasadil lopate. Občutil je globoko veselje, ko so se mu samostojno posrečila prva odkritja in jih je skušal oblikovati v znanstvene teze ter jih podkrepiti z dokazi. Odkrival je literarno in miselno bogastvo v nemškem jeziku in se čudil, kako je mogoče prišteti Hitlerjev »Mein Kampf« in surove, rohne govore, ki jih je lajal v svet, istemu jeziku, v katerem so pisali in razpravljali Goethe in Heine, Schiller in Storm. Tega zadnjega je odkril skoraj slučajno in mu je takoj močno prirastel k srcu s svojimi lepimi novelami iz krajev ob Severnem morju. Sklenil je prevesti kakšno njegovo delo v slovenščino in se takoj lotil dela. Šel je vprašat na uredništvo »Slovenca«, če bi hoteli objavljati prevod v podlistku, v upanju, da mu bodo kaj plačali. Toda glavni urednik, ki ga je sprejel, mu ni ničesar obljubil. Rekel je, da imajo že preveč takega leposlovja, da ga ne utegnejo sproti objavljati, in ga odslovil z nekaj vlpudnimi besedami: »Morda kdaj drugič. Pa se še oglasite!«

V počitnicah si je bil res nekaj prislužil, toda z oblekami je bil čisto prikoncu; še vedno je nosil svojo črno bogoslovsko obleko in tisto, ki jo je imel še iz gimnazijskih časov, a je bila že vsa obnošena in lozna, postala pa mu je tudi že nekoliko premajhna; moral je hoditi vedno z odprtim jopičem, drugače mu je takoj odletel gumb. Moral si ga je

prišiti nazaj, toda Kuna je nekega dne opazila, da si ga je bil prišil z nitjo neprave barve, in je moral pri priči sleči jopič, da mu ga je odrezala in prišla s pravo nitjo in tako, kot se spodobi. Bilo ga je malo sram, toda videl je, da je to rada storila, in tako je drugič, ko mu je spet odletel kak gumb, kar sam naprosil, naj mu ga prišije. Potem je hotela, naj nosi njej prate svoje perilo, da mu ne bo treba plačati perice. Tudi tega se je v začetku branil, potem pa se je vdal in ji vsak ponedeljek odnesel zavoj z umazaniam perilom. V soboto pa mu je vrnila drug, z lepim papirjem napravljen, podolgovat zavoj, da se zlikane šrajce ne bi zmečkale. In še skozi debel papir je prijetno dišalo po opranem in morda je dodala tudi nekakšno dišavo, ki jo je sama uporabljala za svoje stvari?

Ko se je odločil za nakup blaga za novo obleko, je hodil celo popoldne po mestu, si ogledoval izlizebe z blagom in stopil kje tudi noter, da bi kaj izbral. Vendar se ni mogel odločiti. To je bilo prvič, da si je sam kupoval obleko. Prej mu je vedno mati kupila blago, ne da bi ga bila vzela s seboj. Izbrala je kar sama in je vedno zadela njegovokus. Ali pa se mu je le zdelo tako. Sam pa se zdaj nikakor ni mogel odločiti, ali naj vzame temno sivo blago? Toda vse, kar je imel, je bilo črno ali temno sivo. Se naj odloči za rjavo barvo? Toda ali mu bo pristojala, ko pa ima sive oči? In povrh mu rjava barva tudi ni bila preveč simpatična. Ni se mogel odločiti, in tako je šla Kuna v četrtek popoldne, ko je imela prosto, z njim po trgovinah in mu pomagala izbrati lepo, bolj svetlo sivo blago, kot je bilo tedaj v modi. Take obleke so nosili sinovi ljubljanskih advokatov in višjih uradnikov. To ji je tudi povedal. Bilo mu je nekoliko nerodno ob misli, da bi hodil tudi sam čkrog v taki modni obleki. Toda Kuna je rekla:

(dalje)

1

Po Conradu Richterju
prireja Olga Ratej, riše Melita Vovk-Štih.

1. Deček je bil star kakih petnajst let. Stiskal je zobe, da bi stal mirno in vzravnan, ko je poslušal zlovesčo novico. Njegov oče ga je bil naučil, kako mora s ponosom prenašati bolečino in ostati močan v bolečini. Toda iz srca mu je izginila vsa svetloba. Kaj se je zgodilo? V indijansko vas je prišel sel in razglasil, da mirno in vzravnan, ko je poslušal slovesčo novico. Njegov oče zaprav ni verjel, da velja ta zapoved tudi zanj. Nikoli ni bil pomislil, da ni Indijanec. Čeprav bele kože, je bil Indijanec, odkar je pomnil! Visoki javor je bil njegov oče, Visoki javor ga je bil posinovil pred enajstimi leti, ko mu je rumena mrzlica pobrala

rodnega sina. Visoki javor je bil dober oče. Ne enkrat so mu bili povedali, kako ga je, še ne štiriletnega, s skrivnostnimi besedami zagovoril pred uroki. In te besede so njemu, Belemu sinu vzele iz žil vso kri bledoličnikov in mu namesto nje dale indijansko. Zatrle so mu belo mišljenje in belo nizkotnost in vcepile ponosno, drzno indijansko misel. Odtistihmal je bil Beli sin vršiček na drevesu, ki je raslo iz korenin Visokega javora, pravi otrok indijanske vasi tam ob reki Tuskavaras. Saj ni mogoče, da bi ga zdaj izročili bledoličnikom, ki so njegovi sovražniki?

2. Naslednje jutro je moral deček z očetom na pot. Molče sta hodila, kot se Indijancem spodobi, toda po dečkovi glavi so se podile strašne misli. Preskakovale so druga drugo kot vervice, kadar se lovijo. Zakaj, zakaj, zakaj, so spraševale. Nikoli še ni doživel, da bi se njegov oče kdaj zmotil ali da bi bil krivičen. Mar je tedaj mogoče, da ima tudi tokrat prav? Ali pa je v žilah svojega posinovljenca le pustil kapljico bele krvi — in ga mora zato peljati nazaj med bledoličnike? Gorje! Enajst let je srečno živel z njim in bil meso njegovega mesa in oko njegovega očesa. Ljubljen in ljubeč sin vse njegove družine. Mar so mu ves

ta čas lagali? Prišla sta do pepelnato sivih vojaških šotorov in »jengveji«, kakor so rekali yankeejem, so postavili okoli njih. Deček je razširil nosnice. Zdej je zagotovo vedel, da niti kapljica krvi v njegovih žilah ne prepozna teh stvari, ki sta jih videla pred seboj. Nasprotno, navdal ga je dušič odpor. Z divjo močjo svoje mladosti se je skušal iztrgati očetovi roki. Kričečega in otepajočega ga je oče privlekel k sovražnikom. Vrgel ga je na nastlano listje in se potlej molče napotil k stražarju. Deček ga ni več videl, slišal pa je njegov glas.

B
E
L
L
I
S
I
N